

ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ У ФОРМУВАННІ СЕРЕДОВИЩА ДИТЯЧИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

В статті розглянуто екологічний аспект у формуванні середовища дитячих закладів для дітей з особливими потребами.

Ключові слова: середовище дитячих закладів, екологічний аспект, зовнішній простір, внутрішній простір, система життєзабезпечення.

Постановка проблеми. Освіта є одним із інструментів вирішення основних проблем у суспільстві щодо людей із особливими потребами – їхньої соціальної реабілітації, адаптації та інтеграції у суспільство. Спеціальна освіта і соціальна реабілітація людей з особливими потребами повинні бути інтегрованими. Адже «людина навчається, наслідуючи іншу». Інтеграція в освітнє середовище є кроком до інтеграції в суспільство в цілому, допомагає самореалізуватися, досягти успіху в житті і кар'єрі, відчувати себе особистістю, невід'ємною частиною суспільства. Екологічність проектування дитячих закладів має включати в себе заходи щодо забезпечення здоров'я кожної дитини. А також має передбачатися дбайливе та економне використання енергоресурсів.

Аналіз досліджень та публікацій на дану тему. Аналіз вітчизняних і зарубіжних теоретичних і практичних рішень показує, що сучасний стан дитячих закладів не задовольняє потреби учбово-виховних процесів не тільки для звичайних дітей, а й для дітей з особливими потребами. Адже суспільство вступило в нову фазу свого розвитку – інформаційну. У зв'язку з цим виникає необхідність відновлення й реформування системи освіти, покликаної відігравати в ХХІ столітті найважливішу роль у розвитку як самої особистості, так і суспільства в цілому.

Наукові дослідження у галузі дитячих закладів для дітей з особливими потребами, мають велике значення. Як таких аналогів типу будівель та споруд нині не існує, тому й прослідковується значущість досліджень на предмет об'ємно-просторового, композиційного рішення, містобудівної організації та функціонального зонування.

Наприкінці ХХ ст. дослідженням особливостей формування освітньо-матеріального середовища для учнів підготовчих класів займалися архітектори В. Т. Шпаківська, В. В. Сгадова та С. Тутученко. Численні дослідження з теми проектування освітньо-виховних будівель проводив доктор арх., професор Л. М. Ковальський. Історичні аспекти архітектури учбових закладів в Україні розглядав професор, доктор мистецтв.

Тимофієнко В. І., а також арх. В. М. Ханко. Роль навчальних закладів в розвитку архітектури і містобудування на Україні вивчала Н. Н. Кондель-Перминова. Вивченню виховної функції архітектури освітніх закладів приділяли увагу Н. О. Душкіна та С. Я. Кузнецов. Вдосконаленням архітектури громадських та дитячих закладів займалися арх. Г. А. Андріанова та Ю. В. Третяк.

Питаннями енергозбереження в архітектурі дитячих освітньо-виховних закладів займалися Наназашвілі І. Х., Проскуряков В., Бейрит А. Г., Беляєв В. С., Хохлова Л. П., Шулдан Л. Основні принципи формування екологічного дитячого архітектурного середовища розробляли Антонюк Д. І., О. Б. Платонова, R. Bachmann, K. Daniels, M. Krampfer. Питанню впливу простору дитячого закладу на дитячу психіку присвятили свої роботи німецькі професори педагогіки W. Mahlke, N. Schwabe, а також арх. Р. В. Копозалі. Архітектурно-художні аспекти формування дитячих дошкільних закладів стали предметом дослідження А. О. Кадуриної. Основні принципи формування архітектурного середовища дитячих освітньо-виховних закладів розробила Т. К. Ернст.

Ще з початку ХХ ст. відомі українські та зарубіжні педагоги-новатори (Ушинський, Макаренко, Сухомлинський, Фрєобель, Монтесорі та ін.) висвітлювали питання впливу оточуючого середовища на розвиток дитини. Але ідеї оновлення освітньо-виховних закладів, яким присвячені праці згаданих вище авторів, й досі не знайшли свого відображення в сучасних архітектурних програмах України. І тому для комплексного вирішення існуючої проблеми виникає необхідність у розробці концептуальних положень щодо проектування, будівництва та оснащення дитячих закладів для дітей з особливими потребами.

Цілі статті. Проаналізувати екологічний аспект в формуванні середовища навчальних закладів для дітей з особливими потребами.

Постановка завдань. Проаналізувати формування середовища навчальних закладів для дітей з особливими потребами.

Основна частина. Дедалі актуальнішими в усьому світі стають проблеми охорони навколишнього природного середовища і, зокрема, екологічні проблеми великих міст. Проблема захисту природного середовища присвячені конференції ООН, ХІХ сесія Генеральної Асамблеї ООН, міжнародні конгреси, програма ЮНЕСКО. У 2000 р. в Україні було прийнято Закон “Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі”, метою якого є підтримка екорівноваги шляхом збільшення площі природних ландшафтів. Українським державним науково-дослідним інститутом проектування міст “Діпромісто” у 2001 р. була розроблена “Генеральна схема планування території України”, одним із

головних завдань якої є обґрунтування заходів щодо забезпечення умов екологічної рівноваги за рахунок раціонального використання природних ресурсів і регулювання процесів соціально-економічного розвитку. У 2003 р. затверджена “Комплексна програма реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку”, в якій відзначається необхідність науково-методичного обґрунтування принципів сталого розвитку для вирішення проблем охорони природного середовища та підтримки стану екологічної рівноваги.

В умовах зниження екологічної безпеки в урбанізованих регіонах та містах України спостерігається потреба у подальших дослідженнях в екологічно-орієнтованому напрямку містобудівної науки, не останньою ланкою яких можуть бути дослідження та удосконалення в галузі будівництва та формування мережі громадських споруд та, зокрема, дитячих закладів.

Тетяна Ернст у своїй дисертації розглянула основні принципи формування архітектурного середовища дитячих освітньо-виховних закладів. І сформулювала головні аспекти формування середовища дитячих закладів.

Образний аспект – це архітектурно-образне рішення. Відповідає за ідентифікацію дитини з закладом, а також за компетентність будівництва (психічне здоров'я, духовний розвиток).

Просторово-планувальний аспект – функціонально-просторова організація. Відповідність просторової організації антропометричним характеристикам дитини, особливостям сприйняття дитиною простору і себе в ньому та функціональність зонування (психічний та фізичний розвиток).

Сенсорний аспект – сенсорно-естетична наповненість. Відповідає за гармонійне навантаження усіх органів чуття дитини та за естетичне виховання (розумовий та духовний розвиток).

Екологічний аспект – це екологічність проектування. Відповідає за створення врівноваженого клімату в середині будівлі (фізичне здоров'я).

Розглянемо більш детально екологічний аспект у формуванні середовища дитячих закладів, метою якого є запобігання екологічних та енергетичних проблем, фізичних хвороб підростаючого покоління, а також виховання екологічної свідомості дітей.

Цілісний екологічний підхід до проектування дитячого закладу включає в себе зовнішній простір, простір будівлі та систему життєзабезпечення.

Зовнішній простір – при виборі місця для будівлі дитячого закладу мають бути враховані: кліматичні умови, топографія, орієнтація будівлі за сторонами світу, освітленість або затінення місця, сила та напрямок вітрів, захищеність будівлі зеленими насадженнями. При будівництві не завдавати шкоди навколишньому середовищу, а саме використовувати будівельні та

оздоблювальні матеріали і конструкції, які не виділяють емісій в навколишнє середовище під час їх виробництва. Використовувати будівельні та оздоблювальні матеріали і конструкції, які можливо утилізувати без викиду шкідливих речовин в навколишнє середовище або які можна використовувати повторно. Використовувати такі опалювальні системи (котли, бойлери), які викидають якомога менше, а в ідеалі зовсім не викидають шкідливих речовин в атмосферу.

Простір будівлі повинен не завдавати шкоди здоров'ю дитини і забезпечувати комфортний клімат у приміщенні шляхом використання будівельних та оздоблювальних матеріалів і конструкцій, що не виділяють шкідливих речовин під час їх експлуатації; природних оздоблювальних матеріалів (дерево і глина); екологічно чистих систем опалення та охолодження будівель за допомогою випромінюючих тепло площин; системи контрольованого провітрювання і вентиляції. Утеплювати будівлі ззовні та створювати теплі огорожуючі конструкції, які не «висмоктують» тепло з людини. Архітектурний проект дитячого закладу має включати такі заходи з економії енергії: компактність форми будівлі (найкомпактнішою формою будівлі є півкуля, його частина поверхні, щодо об'єму, по відношенню до півкубу, становить тільки 81%, потім циліндр — 92%, піраміда — 98%, півкуб — 100 % і нарешті куб — 105%); орієнтацію будівлі; розташування вікон (більшість вікон та прозорих частин стін або даху мають бути повернені до сонця, при цьому не можна забувати про літній захист від сонця); зонування будівлі (поділ на більш теплі — приміщення для сну, і більш холодні — допоміжні або буферні зони); створення масивних стін, що накопичують і віддають тепло у середину будівлі.

Система життєзабезпечення – при плануванні інженерного обладнання дитячого закладу слід враховувати: можливість використання енергій, що відновлюються; вибір екологічних систем опалення і палива; рівномірний розподіл і регулювання радіаторів чи випромінюючих тепло площин; підігрів води; перевірення вибраної системи опалення на її відповідність архітектурному плануванню будівлі та її використанню. Також слід берегти енергетичні ресурси, а саме раціонально використовувати енергетичні ресурси, застосувати лічильники у тому числі. По можливості замінити використання вичерпних ресурсів на невичерпні. Використовувати якомога меншу кількість ресурсів для опалення будівель (тобто утеплення будівель та планування енергетично вигідних компактних форм). Застосовувати контрольоване провітрювання з системою теплообміну. Використовувати будівельні та оздоблювальні матеріали і конструкції, які потребують якомога менше енергії при своєму виробництві.

Висновки. Соціальна адаптація дітей із особливими потребами на

сьогоднішній день відіграє важливу роль, оскільки вона забезпечує можливість для інтеграції дітей в освітнє середовище, де вони б могли безпечно та вільно пересуватися, спілкуватися та навчатися, цим самим забезпечується їх право на суспільне життя, на життя повне, необмежене просторово. Якщо дані заклади будуть виконувати покладені функції та задачі, батьки не будуть відмовлятися від таких дітей в пологових будинках, адже вони будуть знати, що їхні особливі діти потрібні суспільству. В проектуванні дитячого закладу слід використовувати заходи з енергозбереження для того, щоб зменшити перегрів будівлі влітку і рівень тепловтрат взимку, тобто, зменшити витрати на опалення і кондиціонування.

Кожен із заходів екологічного проектування дитячого закладу захищає від забруднення і порушення зовнішнього та внутрішнього простору, сприяє покращенню здоров'я підростаючого покоління, а також виховання екологічної свідомості дітей.

Список використаних джерел

1. А. Луговський, М. Сварник, О. Падалка. Реабілітаційний супровід навчання неповносправних дітей. Методичний посібник. – Л.: Колесо, 2008.
2. ДБН В-2-2-4-97. Будинки і споруди. Дитячі дошкільні заклади.
3. Ернст Тетяна Каземирівна. Принципи формування архітектурного середовища дитячих освітньо-виховних закладів : дис... канд. архітектури: 18.00.01 / Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури. — К., 2007. — 204арк.+ дод. : арк. 205-406 — Дві кн. одиниці. — Бібліогр.: арк. 176-204.
4. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник/ Ред. кол. Н. Софій (голова), І.Єрмаков (керівник авторського колективу і науковий редактор), та ін. - К.: Контекст, 2000. - 336С.
5. Э. Нойферт. Проектирование жилых и общественных зданий. Справочник. – М. Стройиздат, 1991 г. – 392с.

Аннотация

В статье рассмотрено экологический аспект в формировании среды детских учреждений для детей с особыми потребностями.

Ключевые слова: среда детских учреждений, экологический аспект, внешнее пространство, внутреннее пространство, система жизнеобеспечения.

Annotation

This article is about environmental influence on going up establishments for children with special needs.

Key words: child care establishments, the ecological aspect, outer space, inner space, life support system.